

УДК 343.98

Карина Григорівна ШЕЛЕНІНА,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПРИ ВБИВСТВАХ, УЧИНЕНИХ ЗАСУДЖЕНИМИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Під час розслідування кримінальних правопорушень таких як вбивство, учинене засудженим в місцях позбавлення волі, слідчий проводить окремі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, серед яких важливе місце та значення має допит. При проведенні якого слідчий згідно чинного законодавства вербальним шляхом отримує інформацію від допитуваного про відомі йому факти щодо вчиненого злочину та які мають значення для розслідування. Дана слідча дія регламентується ст.ст. 223-225 КПК України та загальних положень тактики допиту, розроблених у теорії криміналістики і слідчій практиці.

Слід погодиться з представниками криміналістичної науки, що допит - це слідча дія, сутність якої полягає в отриманні слідчим безпосередньо від допитуваного в установленій кримінально-процесуальним законом формі показань про відомі йому обставини та інші дані, які мають значення для кримінального провадження [1, с. 276].

Доцільно зауважують вчені, що вибір тактики допиту залежить від кількох чинників: а) ситуації допиту (первинний, повторний, наявність психологічного контакту, тощо); б) процесуального положення допитуваного і рівня його зацікавленості в результатах розслідування; в) особливостей допитуваної особи (вік, характер, рівень правової поінформованості, наявність злочинного досвіду і т.п.); г) характеру інформації і доказів, які є у слідства, тощо [2, с. 60–61].

Для організації допиту необхідним є врахування тактичних аспектів допиту таких як: 1) планування даної слідчої дії; 2) вивчення особи, що допитують; 3) визначення місця та часу проведення допиту; 4) обрання способу виклику на допит (у межах встановлених законом); 5) підготовка технічних засобів фіксації допиту; 6) надання допомоги допитуваній особі у згадуванні інформації; 7) оцінка отриманої інформації [3, с. 14].

Специфікою допиту у кримінальних провадженнях щодо вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі, визнається передусім залежно від категорії допитуваної особи

(потерпілий, свідок, підозрюваний, одночасний допит), предмету допиту та слідчої ситуації, що складається під час його проведення. Відповідно до цього можна розглядати особливості допиту як складову частину окремої криміналістичної методики.

Допит потерпілого при розслідуванні вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі, проводиться в переважній більшості випадків (близько 68%) близьких родичів (мати, батько, дружина, чоловік тощо) вбитого засудженого. Саму жертву – засудженого можливо допитати лише у випадках: 1) до настання смерті; 2) при замаху на вбивство.

Допит свідка є розповсюдженою слідчою дією з отримання доказів у кримінальному провадженні. Крім цього, допит свідків, потерпілих в історичному аспекті передував отриманню інформації за допомогою експертиз, відтворення обстановки та обставин події та інших слідчих дій [4, с. 130-134].

Досліджуючи слідчу практику щодо вбивств, вчинених засудженими в місцях позбавлення волі, надає змогу виділити наступну категорію свідків, які підлягають допиту за даним видом кримінальних правопорушень: 1) очевидці злочину засудженні, адміністрація виправних установ, які виявили злочинця на місці злочину з явними ознаками того, що вбивство вчинив останній; 2) адміністрація виправної колонії, де було вчинено вбивство; 3) інші особи, яким відомі відомості, що мають значення для кримінального провадження.

Зауважимо, що якість допиту та отримання максимально інформації щодо вищевказаної категорії кримінальних правопорушень, залежить від позиції особи, яку допитують. Тобто, особа, яка бажає максимально «відтворити» вчинений злочин, вона надає точні та правдиві показання, тим самим створює безконфліктну ситуацію та сприяє розслідуванню. Як правило, під час такого допиту створюється безконфліктна ситуація та отримується необхідна інформація, що формує доказову базу під час розслідування вбивства, вчиненого засудженим в місцях позбавлення волі.

Допит підозрюваного, як правило, необхідно проводити без зволікань, використовуючи фактор раптовості та дотримуючись систему тактичних прийомів. Злочинець в такому випадку не встигає ретельно продумати лінію своєї поведінки при допиті та починає надавати неправдиві показання. В такому випадку, слідчий маючи наявну доказову базу та оперуючи нею, зі застосуванням психологічних факторів впливу на підозрюваного, може спростовувати показання останнього. Як правило, підозрюваний відповідаючи на додаткові питання слідчого, починає надавати правдиві пояснення того, що сталося.

На початку допиту підозрюваного у вчиненні вбивства в місцях позбавлення волі спочатку варто поставити питання про конкретні факти, що стосуються об'єктивної сторони кримінального правопорушення, а потім питання що стосуються наміру, мети, мотивів вбивства. Характер питань залежить від обставин кримінального провадження та наявних у слідчого доказів. Але є питання, які обов'язково ставляться слідчим допитуваному:

- 1) питання, що стосуються обставин вчиненого вбивства (за яких обставин, час, місце, період, спосіб, хто брав участь тощо);
- 2) питання пов'язані з мотивами злочину (причини);
- 3) питання, що характеризують особу злочинця (минуле, справжнє, діяльність, відомості про його спосіб життя тощо).

Крім того, на наш погляд необхідним є обов'язкове залучення до проведення допиту підозрюваного зазначеної категорії кримінальних правопорушень спеціалістів у галузі психології, фізіономістів, судово-медичних експертів.

Підсумовуючи, зауважимо, що для успішного проведення допиту підозрюваного у вчиненні вбивства у місцях позбавлення волі, з урахуванням норм чинного законодавства України, в основу входять наступні фактори:

- 1) психологічний процес формування;
- 2) встановлення контакту з підозрюваним; 3) уміле застосування тактичних прийомів допиту з урахуванням ситуації, що склалась в ході даної слідчої (розшукової) дії.

Список бібліографічних посилань

1. Криминалистика / под ред. И. Ф. Герасимова и Л. Я. Драпкина. М., 1994. 528 с.
2. Весельський В. К., Кузьмичов В. С., Мацишин В. С., Старушкевич А. В. Особливості провадження допиту підозрюваного (обвинуваченого) з метою недопущення тортур та інших порушень прав людини : посібник. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. 148 с.
3. Бачиева А. В., Веренич С. Н., Виноградова А. Н., Сотников К. И. Тактика допроса потерпевших, свидетелей, подозреваемых, обвиняемых : учеб.-практ. пособие. М. : ЦОКР МВД России, 2010. 40 с.
4. Сальников Ю. С., Сорокотягин И. Н., Глазырин Ф. В. Психология следственных действий. *Проблемы психологии следственной деятельности*. 1986. № 2. С. 130–134.

Одержано 09.04.2021